

Tema 7

Institucions i relacions polítiques.
L'Estat i les relacions de poder

Índex del tema

- Presentació
- Continguts
- Objectius
- Activitats
- Referències

Continguts del tema

- 1. La política i el poder
- 2. Els sistemes polítics
- 3. L'Estat modern
- 4. La democràcia
- 5. Els actors polítics
- 6. La globalització política

Objectius del tema

- Conéixer i diferenciar el sentits de política, de poder i d'autoritat
- Conéixer les diferents formes i classificacions dels sistemes polítics
- Conéixer les formes i característiques dels Estats
- Relacionar Estat i Nació
- Contraposar l'Estat autoritari i democràtic
- Conéixer les raons de l'expansió de la democràcia
- Conéixer la paradoxa de la democràcia
- Conéixer les característiques, funcions i formes de l'Estat de Benestar
- Conéixer el paper del partits en el sistema democràtic
- Tindre unes nocions bàsiques sobre el comportament electoral
- Ser conscient dels efectes de la globalització sobre la política

1. Política i poder

- Política
 - Àmbit per antonomàsia del poder
- Poder
 - Imposar la voluntat/interessos
 - Sentit ampli
 - Microsociològic
 - Macrosociològic
 - Sentit restringit
- En ambdós casos es manifesta en pràctiques i discursos

1. Política i poder

- Sentit ampli de poder
 - Fenomen universal que es troba en tots els nivells i relacions socials
 - pares-fills, empresari-treballador, home-dona, professor-alumne, amants, amics, cara-a-cara..
 - presó, escola, empresa, Església...
 - entre països, multinacionals, màfies, esglésies...
 - inclús cap a nosaltres mateixos (dietes règims, exercici físic...)

1. Política i poder

Sentit restringit

- Ho restringim al que ocorreix dins d'un sistema propi: el polític (*veure següent*)

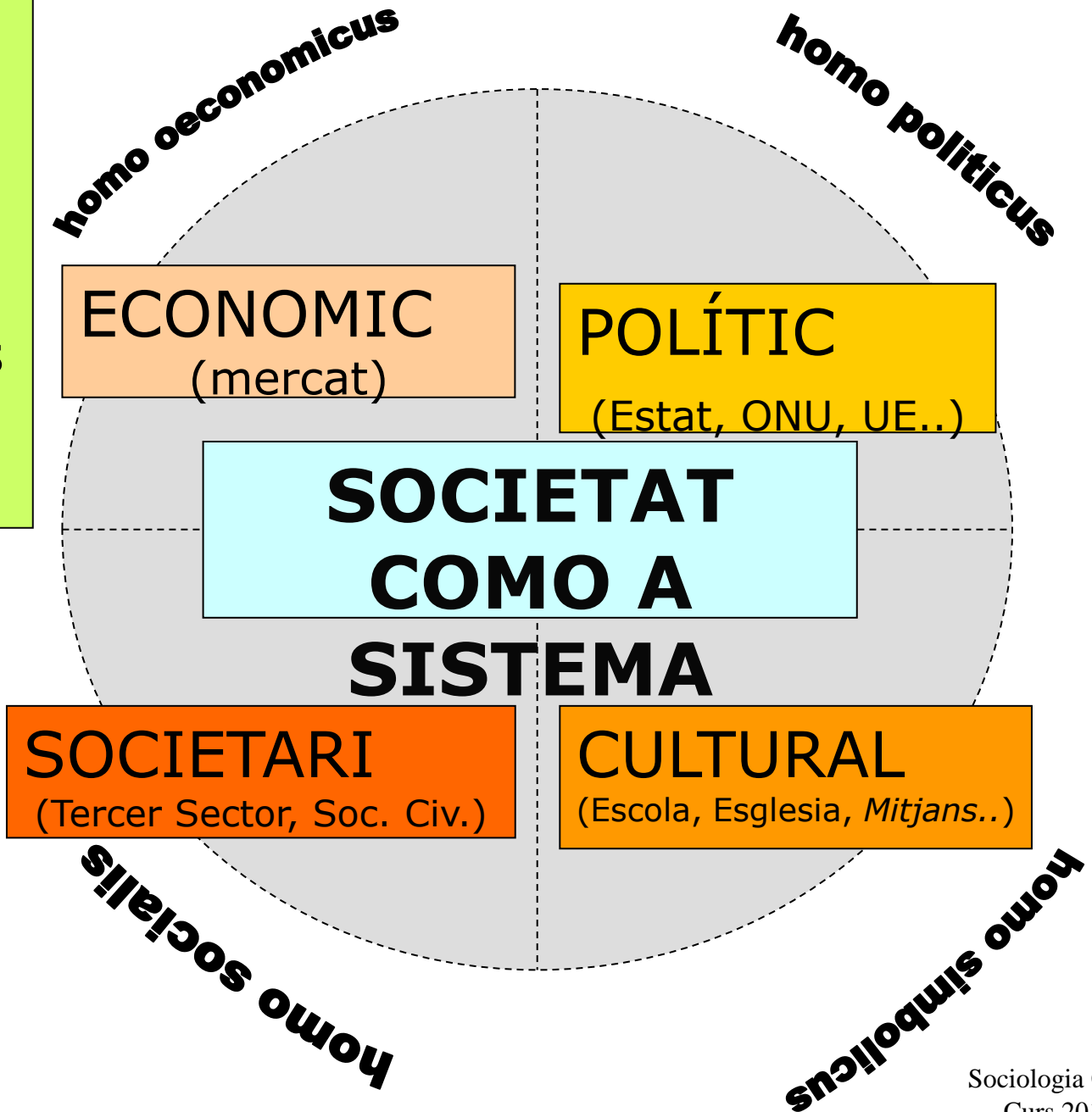
- fenomen particular referit a la gestió i direcció d'un grup humà destinat a "ordenar la convivència";

- estrictament, el Govern, siga

- com a ACTE de governar,
- com a ORDE polític o
- com a GRUP humà que governa

La societat amb el seus camps o (sub)sistemes principals

1. Política i poder

Política

- Acció encaminada a la conquesta, conservació i exercici del poder dins del camp que l'és propi
- Lluita del poder en la societat
 - Capacitat d'establir un orde en el comportament, influir-lo o condicionar-lo (*minvar*)
 - També implica incrementar el poder de la col·lectivitat (*addició*)

1. Política i poder

- Comparació dels dues sentits
 - DIFERÈNCIA
 - gestió dels assumptes col·lectius
 - SEMBLANÇA
 - Desigualtat i jerarquia
 - Hauriem de tindre cert interès per alló polític
 - CONSEQÜÈNCIA
 - Si poder = política
 - aleshores tot és política

1. Política i poder

- PODER: capacitat de prendre decisions i afectar amb elles la conducta d'altres individus o en el seu control, per damunt de la resistència de persones, grups, normes o condicions materials o simbòliques [o en contra dels seus interessos. S. Lukes]
- AUTORITAT: Ús aprovat del poder, és a dir, dret reconegut a adoptar un cert tipus de mesures d'acord amb el compliment de normes, procediments, tradicions i regles institucionalitzades

1. Política i poder

- Tres tipus ideals d'autoritat (Weber)
 - Carismàtica: basada la devoció a la santedat, l'heroisme o exemplaritat d'una persona (Lenin, Mao, Gandhi)
 - Tradicional: es basa en una creença establida sobre la santedat de certes institucions immemorials
 - Legal-racional: es basa en la creença en la legalitat de sistemes de normes explícites

2. Els sistemes polítics

- Aludeix a las diferents formes en que els èssers humans han organitzat la seua convivència, relacionats amb el govern d'una comunitat humana
 - Normes
 - Procediments i mecanismes
 - Ideologies
 - Grups i actors

2. Els sistemes polítics

- L'estructura política d'una societat no és sinó la manera en que els diferents sectors que la componen han pres el costum de viure entre si (Durkheim, *Les regles del mètode sociològic*, p. 45)
- El poder polític, en sentit estricte, és el poder organitzat d'una classe per la opressió de l'altra (Marx, *El manifest comunista* p. 45)

2. Els sistemes polítics

TIPOLOGIES

■ PRE-ESTATALS

- Banda
- Tribu
- Cabdillatge (*Jefatura*)

■ ESTATALS

- Estats prístins (natural)
- Estat modern (artificial = contracte)
 - Autoritari
 - Totalitari
 - Democràtic

2. Els sistemes polítics

- No centralitzats: el poder és temporal i fragmentari i està repartit (acèfals)
 - Banda
 - Tribu
- Centralitzats i amb una certa complexitat organitzativa (burocràcia pública):
 - Direccions o cabdillatges
 - Estats
 - Antic (pristins, arcaics, no industrials)
 - Modern (Estat-nació)
 - Autoritaris
 - Democràtics

3. L'Estat modern

□ Trets

- Sobirania territorial
- Ciutadania
- Organització burocràtica
- Nació

3. L'Estat modern

□ Estat i Nació

■ Estat

- Estructura d'organització de la vida col·lectiva

■ Nació

- Vincle cultural entre un grup de persones que comparteixen un sentiment d'identitat política en comú

■ Nacionalisme

- Doctrina i moviment encaminat a la promoció i salvaguarda de l'existència d'una nació (Seton-Watson 1977)

3. L'Estat modern

- Teories del nacionalisme
 - Gellner:
 - És un fenomen modern
 - Explicació funcionalista: necessitat de la societat industrial, sota un sistema educatiu i un "idioma oficial", conviure i treballar amb desconeguts
 - Problemes de la teoria de Gellner
 - La educació (com a sistema) no es tan funcional: produïx conflictes i divisions, no sols reproduïx la societat
 - Identitat i nacionalisme
 - A. D. Smith
 - Base i trajectòria que entronca amb els arrels ètniques, sense caure en l'essencialisme primordialista i el immemorialisme
 - Pilkington
 - Origen modern
 - Identitats híbrides

3. L'Estat modern

- Formes de l'Estat modern:
 - Absolut
 - Liberal
 - Totalitari
 - Del Benestar

3. L'Estat modern

□ Estat autoritari

- Sistema polític que nega la participació ciutadana
- No hi ha vies legals per a oposar-se al govern
- Ni expulsar al poder
- No hi ha l'Estat de Dret
- No hi ha divisió de poders
- Exemples:
 - Autoritarisme bla (i.e. Singapur)

3. L'Estat modern

- Estat liberal (de dret)
 - Protecció de l'esfera privada-felicitat-utilitat
 - Mínima intervenció de l'Estat
 - Divisió de poders
 - Respecte a la llei
 - Normes i valors de la burgesia

3. L'Estat modern

Règims totalitaris

A més de les característiques dels Autoritaris:

- Control de la vida dels ciutadans
- Control i delació de i pels ciutadans
- Persecució de la dissidència
- Aparició d'una "classe governant"
- Absència de llibertats civils i polítiques
- Censura i control de la informació
- Implantació d'una cultura oficial
- Poques garanties processos judicials
- Exemples: Dictadures (i.e. Cuba, China, Korea, Arabia Saudí, Kuwait, Myanmar)

3. L'Estat modern

- Estat del Benestar (social de dret)
 - Pacte o compromís de classes
 - Estats en què el govern té algun paper fonamental a l'hora de reduir les desigualtats socials, per mitjà de la provisió o subvenció de certs béns i servicis dins del marc de la economia de mercat
 - Protecció social
 - Augmentar la prosperitat material
 - Aconseguir la cohesió social
 - Instrument: Polítiques socials

3. L'Estat modern

- Origen de l'Estat de Benestar
 - S. XIX (antecedents)
 - Lleis de Pobres
 - Alemanya (Bismarck)
 - Església: Encíclica *Rerum Novarum 1891*
 - S. XX
 - *New Deal (Roosevelt)*
 - keynesianismo
 - Informe Beveridge (1942)
 - Marshall: 2ª generació de drets: socials i econòmics

3. L'Estat modern

- Posicions sobre l'Estat del Benestar
 - Crítiques
 - Marxistes-comunistes
 - Liberals
 - Anarquistes
 - Integrats
 - Funcionalistes
 - Socialdemòcrates

3. L'Estat modern

- Funcions de l'Estat del Benestar
 - És una forma d'abordar els riscos a què s'enfronta la gent al llarg de la seua vida:
 - Malaltia
 - Minusvalideses
 - Pèrdua d'ocupació
 - Vellea
 - Família nombrosa

3. L'Estat modern

- Serveis de l'Estat del Benestar
 - Serveis i gasto, varien segons els països:
 - Educació
 - Desocupació
 - Sanitat
 - Vivenda
 - Suport a la renda
 - Minusvalideses
 - Pensions

3. L'Estat modern

- Pilars d l'Estat del Benestar espanyol
 - Sanitat
 - Educació
 - Pensions i desocupació-Renta
 - Sistema d'Autonomia i atenció a la Dependència (SAAD)

3. L'Estat modern

- Classificacions d'Estats del Benestar
 - Segons l'amplitud de la cobertura:
 - Institucional: universal
 - Parcial o residual: en funció dels recursos
 - Segons el nivell de desmercantilització:
 - Escandinau o socialdemòcrata: Suècia, Noruega, Finlàndia
 - Continental o Conservador-corporatiu: França, Alemanya, Canadà
 - Anglosaxó o liberal: Estats Units i Austràlia
 - Sudeuropeu, mediterrani o familista: Espanya, Itàlia, Portugal, Grecia

3. L'Estat modern

- Estats del Benestar Sudeuropeus o mediterranis
 - “Sistemes de protecció social elaborats per part d'un estat amb feble penetració en la societat civil i molt desprestigiat en gran mesura pel seu passat autoritari, que segueix pautes de clientelisme polític.” (Sandra Obiol 2010)
 - Es diferencia de la resta de règims de benestar pel marcat biaix familiarista de les dinàmiques de provisió del benestar.

3. L'Estat modern

Estructures de l'Estat

Horizontals

Executiu

Legislatiu

Judicial

(Uni- o bicameral)

Relacions entre executiu i legislatiu:

Presidencialista (EUAU)

Parlamentarista (Espanya)

Semi-presidencialista (França)

3. L'Estat modern

Estructures de l'Estat

Territorials

Centralitzat

Descentralitzat

Estat federal

Estat de les autonomies

Confederació d'Estats

Unió Europea

Municipis

4. La democràcia

Democràcia

- “Govern del poble”, no dels monarques ni l'aristocràcia (oligarquia)
- Aspectes històrics
 - Barons lliures (Grècia clàssica)
 - Propietaris (Gran Bretanya XVIII)
 - Hòmens amb estudis
 - Hòmens blancs (Sud-àfrica)
 - Hòmens i dones adults
 - URSS i República Democràtica Alemanya

4. La democràcia

□ Generalització de la democràcia al llarg del s. XX

■ A principis de s. XX	¿0? de 130
■ 1950	22
■ Finals del XX	119 de 192

□ Democràcia i economia

- Tenen millors resultats econòmics? o
- Perque tenen millors resultats econòmics tenen democràcia?

4. La democràcia

- Popularitat i expansió de la democràcia
 - És el més ben valorat
 - Expansió mundial de la ideologia via
 - Mitjans de comunicació i
 - Moviments socials
 - Pressió d'organismes Internacionals
 - L'expansió del capitalisme

4. La democràcia

- Tipus de democràcia:
 - Democràcia participativa o directa
 - Polis gregues
 - Assemblees
 - Referendums
 - Democràcia electrònica o ciberdemocràcia
 - Democràcia representativa o delegada
 - Àmbit polític
 - Altres àmbitos

4. La democràcia

- Democràtics
 - Participació ciutadana
 - Pluralisme
 - Responsabilitat davant la població
 - Mecanismes de control
 - Drets i llibertats
 - Elecció i associació

4. La democràcia

- Democràtics
 - Responsabilitat i control
 - Elecció i associació
 - Llibertat i autogovern
 - Eleccions i legitimitat
 - Pluralisme i sistemes
 - Govern i representació

4. La democràcia

- Problemes de la democràcia
 - Baixa confiança en els polítics- "cinisme"
 - Impacte del capitalisme (política econòmica)
 - Globalització de la vida social
 - Llunyania dels problemes locals dels electors ("superpetroliers" desmanotats per a maniobrar)
 - Funcionament dels partits
 - No democràtics
 - Clientelisme
 - Xarxes d'amics
 - "apalacamiento"
 - Corrupció
 - Secretisme i no transparència
 - No percepció de diferències: "són tots iguals"
 - Indiferència o despreocupació
 - Professionalització de la política
 - Accés a la informació per part dels ciutadans
 - D'ací la prolongació i mediatització de les campanyes per a incentivar al vot (és més un vot en contra que a favor de)

4. La democràcia

- Paradoxa de la democràcia
 - La democràcia és la forma de govern més acceptada
 - No obstant això, hi ha una apatia i desafecció (desconfiança-recel) entre els ciutadans?
 - Com mesurar això empíricament?
 - Basta de mesurar el nivell de participació en les eleccions?

4. La democràcia

Paradoxa de la democràcia

- No desinterés per la política, sinó per la política de partits (organitzacions huitcentistes)
 - Auge dels nous moviments socials
 - Mecanismes i vies per a aprofundir en la democràcia i la participació ciutadana (Agenda 21, llistes obertes, ciberdemocràcia...)
- Nova política o nova cultura cívica

4. La democràcia

- Nova política o nova cultura cívica i valors postmaterialistes
 - Els ciutadans es fan més *autònoms d'elits i organitzacions polítiques*
 - Menys interès per l'econòmic que per la qualitat de l'estil individual de vida
 - Actors més *sofisticats; desconfien de l'Estat i de la burocràcia en el subministrament de servicis públic (ineficiència, alienant)*
 - Rebuig de polítics i partits
 - *Compromís social*
 - Actuació no *convencional*

5. Els actors polítics

- Electors (cens)
- Partits polítics
(aconseguir o mantindre's
en el poder)
- Grups de pressió (influir)
 - Sindicats
 - Corporacions, associacions, esglésies
(mitjans de comunicació...)
 - Nous moviments socials

5. Els actors polítics

□ Partits polítics

- Organitzacions que han canalitzat la representació i la participació política en la major part de sistemes
- Qualsevol grup polític que es presenta a les eleccions i que pot colocar mitjançant unes eleccions al seus candidats (Sartori)

5. Els actors polítics

- Evolució dels tipus de partits:
 - Partits de notables
 - Partits de classes o masses
 - Partit únic
 - Partits generalistes (tendència fins el centre, excepte en partits no dominants-captar el vot)
 - Partit electoral-profesional
 - Partit cartel (més un aparell de l'Estat que de la societat civil)

5. Els actors polítics

- Sistema de partits
 - Competència entre dos o més organitzacions formals representatives dels ciutadans que aspiren al poder (o a l'oposició al poder) per mitjà d'un plebiscit electoral
 - Sublimació de la lluita de classes?
 - Partit = matalaf que resol la pluralitat d'interessos (territorials, corporatius, ideològics, confessionals... que normalment no es traslladen a l'arena política) i sistema de reclutament de candidats

5. Els actors polítics

□ Funcions socials

- Formar, articular, canalitzar y movilitzar a l'opinió pública
- Estructurar identitats polítiques, socializant a la població en valors i actituds
- Canalitzar la pluralitat d'interesos i demandes de la societat
- Integrar a la ciutadania en un únic sistema polític

5. Els actors polítics

- Funcions institucionals
 - Reclutar i formar a l'elit política dirigent, seleccionant i presentant als candidats
 - Integrar les institucions dels poders executiu i legislatiu, i designar les persones per a cubrir els llocs en les administracions
 - Possibilitar el bon funcionament del procediment electoral

5. Els actors polítics

- El votants. La conducta electoral
 - Per què va/no va la gent a votar
 - Què vota la gent
 - Vot fidel o leial
 - Vot indecís o flotant
 - Abstenció
 - Vot tàctic
 - Vot útil
 - Altres: clientelar, de castic, de continuïtat, ocult

5. Els actors polítics

- Comportament polític
 - Moment
 - Variables
 - Edat
 - Barri, Rural-urbano
 - Sexe
 - Nivell cultural
 - Classe

6. La globalització política

- Perdua de control (massa grans o massa xicotets)
 - Sistema econòmic i financer
 - Empreses transnacionals
 - Crisi econòmica
 - Polític
 - Entitats supraestatals
 - Nacionalismes
 - Altres actors
 - Mitjans de comunicació
 - Organitzacions civils
 - Crim organitzat
 - Individualisme (desafecció i autonomia)

Activitats

- 1. Exposa el paper que té la política en l'ordenación de la convivència social.
- 2. Explica els tres tipus d'autoritat que diferencia M. Weber.
- 3. Diferència i relaciona Estat i Nació.
- 4. Els partits majoritaris actuals, són interclassistes o simplement sense classe?

Referències bibliogràfiques

- ❑ ESPUNY, M. C. Y N. RODRÍGUEZ (2005) *Introducció a la Sociologia*. Barcelona, La Busca Edicions.
- ❑ GARCÍA FERRANDO, M. (coord.) (2005) *Pensar nuestra sociedad global*. Valencia, Tirant Lo Blanch.
- ❑ GINER, S. (2000) *Sociologia*. Barcelona, Ed. 62.
- ❑ OÑATE, P. (2005) "El sistema político", en M. García Ferrando (2005) pp. 199-233.